

Vispārīga informācija (piemērojamais likums pārrobežu lietās)

Publicēts: 16.01.2020.

Kad puses vēlas atrisināt strīdu, kurā lietas faktiskie apstākļi, kuriem ir tiesiska nozīme lietā, satur kādu ārvalsts elementu, pamatoti rodas jautājums ne vien par to, kuras valsts kompetencē šo strīdu skatīt, bet arī kuras valsts likumi konkrētās attiecības regulē. Ja puses vai to attiecības ir cieši saistītas ar citu valsti, tiesas valsts likuma automātiska piemērošana varētu nonākt pretrunā privāttiesiskajam taisnīgumam. Lai šādu risku mazinātu, pēc tam, kad kādas valsts tiesas piekritība jeb jurisdikcija ir noskaidrota, tālāk būtiski ir atrisināt jautājumu par piemērojamo likumu.

To, kādas valsts likumi piemērojami konkrētajai tiesiskajai attiecībai, nosaka kolīziju normas. Katra kolīziju norma satur piesaistes faktoru, piemēram, līgumattiecībās tā var būt līguma izpildes vieta, ārpuslīgumiskās saistībās – kaitējuma rašanās vieta, laulības šķiršanas lietās – laulāto pēdējā kopīgā dzīves vieta. Atkarībā no katras lietas faktiskajiem apstākļiem, piesaistes faktori norāda uz ar lietas dalībniekiem vai to tiesiskajām attiecībām visciešāk saistīto un tāpēc arī piemērojamo likumu.

Lai nodrošinātu tiesisko noteiktību un paredzamību, kolīziju normas ir ieviestas daudzos pārnacionālos tiesību aktos. Eiropas Savienībā atsevišķās jomās pastāv vienots kolīzijas tiesiskais regulējums un piemērojamais likums tiek meklēts ar šo pārnacionālo tiesību aktu palīdzību.

Arī nacionālo tiesību akti var saturēt kolīziju normas, tomēr, ar katra pārnacionāla starptautisko privāttiesību akta spēkā stāšanos, nacionālo kolīziju normu piemērošana tiek ierobežota. Latvijā, piemēram, kolīziju normas attiecībā uz saistību tiesībām un pienākumiem, kas izriet no līgumsaistībām, galvenokārt tiek regulētas [Civillikuma levada daļā](#), taču Eiropas Savienības regulu noteikumi pār tām prevalē. Rezultātā ar nacionālo kolīziju normu palīdzību tiek risināti vien atsevišķi, starptautiskā līmenī neregulēti jautājumi, piemēram, personas statuss, domicila jēdziens.

Eiropas Savienības līmenī Latvijai saistošas regulas nosaka piemērojamo likumu:

pārrobežu līgumsaistībām – [Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija regula \(EK\) Nr. 593/2008 \(Roma I\)](#);

pārrobežu ārpuslīgumiskām saistībām – [Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija regula \(EK\) Nr. 864/2007 \(Roma II\)](#).

pārrobežu laulības šķiršanas lietās – [Padomes 2010. gada 20. decembra regula \(ES\) Nr. 1259/2010 \(Roma III\)](#);

uzturēšanas saistību lietās – [Padomes 2008. gada 18. decembra regula \(EK\) Nr. 4/2009 \(Uzturēšanas regula\)](#), kas kā piemērojamo likumu nosaka [Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem](#);

pārrobežu mantošanā – [Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija regula \(ES\) Nr. 650/2012 \(Mantošanas regula\)](#).

Minētās regulas neparedz noteikumus konkrētā strīda izšķiršanai. Šo regulu uzdevums ir norādīt uz ārvalsts likumu, kurš ir visciešāk saistīts ar konkrēto lietu. Risinājumu strīdā iesaistītajām personām konkrētajā jautājumā sniegs tas likums, uz kuru minētie akti būs norādījuši. Tajā pašā laikā starptautiskā līmenī darbojas konvencijas, kuras satur materiāltiesīku starptautisko regulējumu. Piemēram, kopš 1997. gada Latvija ir pievienojusies [1980. gada ANO Vīnes Konvencijai par starptautiskajiem preču pirkuma un pārdevuma līgumiem](#), tādējādi padarot šo konvenciju par nacionālās tiesības sistēmas daļu un starptautisku preču pirkumu un pārdevuma līgumiem piemērojamo likumu, kas sniedz risinājumu strīdam pēc būtības.